

SZLAKAMI POLSKI LUDOWEJ

Powszechną formą włączenia się społecznego ruchu turystyczno-krajoznawczego do obchodów 25-lecia Polski Ludowej stał się Ogólnopolski Konkurs Krajoznawczo-Turystyczny „Szlakami Polski Ludowej”.

Konkurs organizowany był pod patronatem Ogólnopolskiego Komitetu Frontu Jedności Narodu, przy poparciu i pomocy: Centralnej Rady Związków Zawodowych, Ministerstwa Oświaty i Szkolnictwa Wyższego, Głównego Zarządu Politycznego Wojska Polskiego, Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i Turystyki oraz przy współpracy z Związkiem Bojowników o Wolność i Demokrację, Radą Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa, Ligą Obrony Kraju, Towarzystwem Krzewienia Kultury Fizycznej, Zrzeszeniem Ludowe Zespoły Sportowe, Polskim Związkiem Motorowym, PBP „Orbis”, OST „Gromada”, SBP „Turysta” oraz redakcjami: „Trybuny Ludu”, „Dziennika Ludowego”, „Zarzewia”, „Motywy”, „Sztandaru Młodych”, „Walki Młodych”, „Nowej Wsi”, „Na przełaj”, „ITD”, „Poznaj swój kraj”, „Świadovid”, „Dookoła świata”, „Sportu dla Wszystkich”, „Wiadomości Sportowych”, „Czaty” i Radiowego Popołudnia z Młodością.

Organizatorami konkursu byli: Ogólnozwiązkowa Federacja Sportu, Wychowania Fizycznego i Turystyki CRZZ, Ogólnopolski Komitet Współpracy Organizacji Młodzieżowych (Związek Młodzieży Socjalistycznej, Związek Młodzieży Wiejskiej, Związek Harcerstwa Polskiego, Zrzeszenie Studentów Polskich, Koło Młodzieży Wojskowej), redakcje: „Głosu Pracy” i Telewizyjnego Ekranu Młodych oraz Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze.

Celem Konkursu było:

a) rozwinięcie inicjatyw krajoznawczo-turystycznych, ożywienie ruchu turystycznego we wszystkich jego formach, w każdym środowisku społecznym dla wszechstronnego zaznajomienia społeczeństwa, a zwłaszcza młodzieży z:

- historią zwycięskich walk narodu polskiego z hitlerowskim okupantem o wolność, niepodległość i władzę ludową,
- osiągnięciami Polski Ludowej w okresie 25-lecia we wszystkich dzie-

dzinach życia gospodarczego, kulturalnego i społecznego,

- planami i perspektywami dalszego rozwoju budownictwa socjalistycznego w Polsce;
- b) ożywienie działania szerokich rzesz społeczeństwa na rzecz rozwoju i upowszechnienia krajoznawstwa i turystyki, jako szczególnie atrakcyjnej i społecznie użytecznej formy racjonalnego wypoczynku, głównie poprzez spopularyzowanie tzw. małych form turystyki, we wszystkich regionach kraju, ze zwróceniem szczególnej uwagi na przepojenie tej działalności treścią ideowo-wychowawczą;
- c) skoncentrowanie wokół realizacji wspomnianych wyżej celów całej działalności krajoznawczo-turystycznej i re-

kreacyjnej prowadzonej w zakładach pracy i instytucjach, w mieście i na wsi, w szkołach i uczelniach, w jednostkach wojskowych, organizowanej przez ognia związkowe, organizacje młodzieżowe, ogniska krzewienia kultury fizycznej, ognia PTTK, SKKT i inne organizacje społeczne.

Do zadań Konkursu należało:

- Organizowanie wycieczek i imprez krajoznawczo-turystycznych na trasach oraz szlakach prowadzących do miejsc upamiętnionych faktami i wydarzeniami związanymi z najnowszą historią Polski, jej rozwojem kulturalnym, społecznym i gospodarczym, z walkami narodu polskiego o wyzwolenie społeczne i narodowe. Realizowane to było m. in. poprzez zdobywanie odznaki „Szlakami Chwały Oręża Polskiego”, poznawanie obiektów gospodarki narodowej, zakładów pracy — budowli socjalizmu obrazujących rozwój gospodarzy kraju i własnego regionu w okresie 25-lecia, udział w imprezach i obchodach 25-lecia PRL organizowanych przez Komitet Frontu Jedności Narodu.
- Popularyzowanie znanych lub odkrywanych nowych, bądź zapomnianych miejsc upamiętnionych w historii Polski oraz opracowywanie ich inwentaryzacji krajoznawczej, porządkowanie i oznaczanie tablicami miejsc historycznych, przejmowanie (szczególnie przez młodzież szkolną) stałej nad nimi opieki, a także wyznaczanie szlaków turystycznych związanych z tematyką Konkursu.
- Upowszechnianie wśród społeczeństwa wiedzy o własnej miejscowości i regionie pod hasłem „Wczoraj, dziś i jutro naszego miasta, regionu, powiatu” itp. poprzez organizowanie lokalnych wycieczek, zwiedzanie zakładów pracy, organizację i udział w wystawach, prelekcjach i odczytach, spotkaniach z ludźmi szczególnie zasłużonymi dla rozwoju regionu lub miejscowości, poznawanie perspektyw rozwojowych swojego miasta, regionu itp.
- Upowszechnianie wiedzy o własnym zakładzie pracy, szkole, uczelni na tle historii i perspektyw rozwojowych danej gałęzi gospodarki, kultury i nauki, poprzez wystawy, opisy, kroniki, spotkania i dyskusje, gromadzenie pamiątek, a także organizowanie wycieczek tematycznych (np.

do innych zakładów pracy tej samej gałęzi gospodarki, zakładów współpracujących itp.).

— Popularyzowanie i zdobywanie krajoznawczo-turystycznej odznaki PTTK „Szlakami Polski Ludowej”.

W celu zorganizowania i przeprowadzenia akcji konkursowej Komitet Organizacyjny wyłonił ze swego składu Centralny Sztab Konkursu, powołał we wszystkich województwach komisje wojewódzkie Konkursu oraz w 266 powiatach sztaby powiatowe (183 przy oddziałach PTTK, 22 przy Zarządach Powiatowych i Miejskich ZMS, 11 przy Zarządach Powiatowych ZMW, 22 przy Komendach Hufców ZHP, 7 przy Zarządach Powiatowych LOK, 6 przy Radach Powiatowych LZS, 4 przy instancjach ZSP i 11 przy innych organizacjach).

Własne komisje konkursowe powołało wojsko, Związek Zawodowy Kolarzy, ZNP, Związek Zawodowy Transportowców i Drogowców, Związek Zawodowy Energetyków.

Ogromna impreza jaką był Ogólnopolski Konkurs Krajoznawczo-Turystyczny realizowana głównie siłami społecznymi przez organizacje związkowe, młodzieżowe i PTTK przyjęta została w całym kraju z dużym zainteresowaniem.

Świadczy o tym fakt, że do Konkursu przystąpiło ponad 2660 zakładów pracy, przeszło 2500 kół PTTK, 3233 kół ZMS, 1957 kół ZMW, 3518 drużyn harcerskich, 1039 klubów LZS, 293 ogniska TKKF, 199 kół gospodyń wiejskich, a także wiele szkół i jednostek wojskowych. Liczba uczestników Konkursu przekroczyła 6 mln osób. Znaczną część uczestników konkursu stanowiła młodzież (ponad 1 830 tys. członków organizacji młodzieżowych) oraz wiele tysięcy młodych członków PTTK i TKKF.

Uczestnictwo młodzieży w konkursie przejawiało się głównie poprzez masowe organizowanie wycieczek, liczny udział w rajdach, zlotach i spływach, zwiedzaniu zakładów pracy i zapoznawaniu się z ich produkcją, organizowaniu i zwiedzaniu wystaw, opracowywaniu monografii, redagowaniu gazetek, organizowaniu spotkań. Młodzież inicjowała również wiele przedsięwzięć, wyrażających się w dużej ilości czynów społecznych, których wartość wyniosła ponad 80 mln zł.

Konkurs „Szlakami Polski Ludowej” wykształcił nowe formy turystyczne (na przykład turystyczne spartakiady), przyniósł bogaty plon w postaci oznakowania nowych tras, inwentaryzacji obiektów, wmurowania tablic pamiątkowych itd.

Umożliwił poznanie nowych szlaków, wielkich zakładów przemysłowych, ciekawych ludzi — weteranów wojen, uczestników walk o władzę ludową.

Konkurs charakteryzował się także masowym udziałem społeczeństwa w imprezach turystyki kwalifikowanej. Pod hasłem Konkursu odbywały się wszystkie letnie imprezy centralne, około 6000 imprez terenowych, organizowanych przez związki branżowe, oddziały PTTK, bądź też przez sztaby powiatowe, jako specjalne, dla wypełnienia zadań OKKT.

Do najważniejszych imprez sezonu letniego należały: Młodzieżowy Złot „Szlakami Zdobywców Wału Pomorskiego”, organizowany przez ZMS (wzięło w nim udział około 7000 osób) „Majowy Rajd Świętokrzyski”, z zakończeniem w Świętej Katarzynie, z udziałem ponad 5000 turystów, Centralny Spływ Kajakowy „Szlakami Polski Ludowej”, przez Bug do Zalewu Zegrzyńskiego. Imprezą o największym znaczeniu był jednakże Centralny Złot Turystyczny „Szlakami PKWN”.

Do przodujących województw w realizowaniu zadań konkursowych należy Poznań. Dzięki zainteresowaniu się Konkursem wszystkich środowisk nabrał on tutaj wysokiej rangi, jak żadna z dotychczas organizowanych imprez. Na terenie Wielkopolski, w ramach OKKT przeprowadzona została największa w ramach OKKT akcja konkursowa, ogłoszona przez Komisję Wojewódzką w Poznaniu — „Tu jest nasz dom”. Uczestniczyło w niej 2114 uczestników zbiorowych, 900 kół ZMS, 200 kół ZMW, 114 wsi, 236 zakładów pracy, 325 szkół — razem 194 627 osób. W ramach tej akcji zorganizowano 476 imprez, 1200 wycieczek, a wartość czynów społecznych przekroczyła 12 mln zł.

Odbyła się również spartakiada turystyczna, polegająca na zademonstrowaniu przez uczestników szeregu umiejętności sprawnościowych, a m.in.: urządzenie biwaku, posługiwanie się sprzętem turystycznym, przygotowanie posiłków z zestawów turystycznych, rozniecenie ognia itp. Od uczestników spartakiady wymagana była również znajomość dorobku Wielkopolski w okresie 25-lecia Polski Ludowej.

Popularyzowanie miejsc upamiętnionych w historii Polski oraz obiektów i tras krajoznawczo-turystycznych, było jednym z podstawowych zadań realizowanych masowo przez uczestników Konkursu. Dzięki aktywnej działalności uczestników Konkursu oznaczono tablicami 532 obiekty i miejsca upamiętnione

w historii Polski, a szczególnie w okresie II wojny światowej. Uczestnicy Konkursu dokonali inwentaryzacji krajoznawczej 650 obiektów oraz opracowali 337 km nowych szlaków turystycznych. Komisja Turystyki Górskiej Oddziału Krakowskiego opracowała dokumentację nowego szlaku p.n. „Trasa działań bojowych i walk w Beskidach” o długości 35 km. Prowadzi ona przez Skawę — Wysokie — Górę Ludwika — Sidzinę — Malinowe — Kojaszówkę. Na szlaku znajdują się: miejsce walk w Wysokiej, cmentarz obrońców Ojczyzny z 1939 r., izba pamiątek ruchu oporu, Muzeum Regionalne w Sidwinie, kamień pamiątkowy w miejscu śmierci partyzantów radzieckich oraz pomnik poległych na przełęczy Malinowa.

Turyści miechowski oznakowali „Szlak Puszczy Byławskiej” biegnący z Chrzanowa do Krzeszowic o długości 32 km oraz „Szlak Dawnego Górnictwa” o długości 42 km.

Uczestnicy Konkursu opracowali również dla potrzeb turystyki masowej 1530 tras wycieczkowych. Np. sztab w Nowej Hucie przedstawił „Szlak Partyzantów Ziemi Bocheńskiej” biegnący przez Nową Hutę — Niepołomice — Szarów — Klaj — Stanisławice — Chodenice — Bochnię — Kolanów — Pogwizdów — Nieznanowice — Zawadę — Niepoprzeźnię — Grabinę — Sabatów. Powiatowy sztab w Olsztynie przygotował do masowego ruchu turystycznego wiele tras. Do najważniejszych spośród nich należą szlaki: „Grzbietu Mrągowskiego”, „Kopernika”, „Grunwaldzki”, „Wielkich Jezior Mazurskich”.

Uczestnicy i organizatorzy Konkursu — zgodnie z regulaminowymi założeniami — upowszechniali wiedzę o swym środowisku poprzez organizowanie wycieczek, wystaw, odczytów, przygotowywanie gazetek, zwiedzanie zakładów pracy itp.

W ramach Konkursu zorganizowano 16 194 odczyty, 4189 wystaw oraz wykonano blisko 8000 gazetek. Np. w Elblągu odbyło się 296 odczytów z udziałem 14 000 uczestników, zorganizowano również 26 wystaw, które zwiedziło 8000 osób.

W Golubiu-Dobrzyniu zorganizowano 160 odczytów z udziałem 19 000 uczestników i 228 wystaw, które obejrzało 32 000 osób.

Jednym z elementów zapoznania uczestników Konkursu z osiągnięciami Polski Ludowej były wycieczki do zakładów pracy. Wzięło w nich udział 1 300 tys. osób.

Organizacja Konkursu była również okazją do przejawiania inicjatywy spo-

leczeństwa w zakresie podejmowania czynów społecznych na rzecz swego środowiska. Ogólna wartość czynów społecznych wynosi około 300 mln zł. Czynny społeczne podejmowane były głównie w zakresie: budowy bazy turystycznej i sportowej, budowy obiektów użytku kulturalnego, porządkowania miast i osiedli oraz terenów rekreacyjnych, sadzenia drzew, budowy i remontów dróg, wykonywania tablic i płyt ku czci pomordowanych w II wojnie światowej, oszczędności surowców w zakładach produkcyjnych, przedterminowego wykonywania remontów i zadań produkcyjnych, prac polowych i zalesiania terenów.

Na szczególne podkreślenie zasługuje działalność sztabu powiatowego w Koźlu, z inicjatywy którego uczestnicy Konkursu pracowali przy budowie Hali Widowiskowo-Sportowej w Kędzierzynie i Ośrodka Wczasów Wodnych w Januszkowicach. W Mińsku Mazowieckim uczestnicy Konkursu włączyli się do budowy ośrodka wypoczynkowego w Mariance, wykonali tablice i płyty ku czci pomordowanych przez hitlerowców.

Szczególnie aktywnie do realizacji zadań konkursowych włączyło się wojsko oraz kolejarze.

Podstawę organizacji Konkursu w wojsku stanowiło zarządzenie wydane przez Szefa Głównego Zarządu Politycznego WP, określające zasady jego przeprowadzenia w środowisku wojskowym oraz udziału w nim wojska, wydane 2 kwietnia 1969 r.

W Wojsku Polskim zorganizowano w ramach Konkursu 19 211 różnorodnych imprez, w których uczestniczyło 669 935 osób, co stanowi ponad 10% ogólnej ilości uczestników Konkursu w kraju.

Uczestnicy Konkursu zdobyli 41 672 odznaki „Szlakami Polski Ludowej” oraz 14 838 odznak turystycznych „Szlakami Chwały Oręża Polskiego”. Ogólnopolski Konkurs Krajoznawczo-Turystyczny „Szlakami Polski Ludowej” w wojsku, obok poważnych efektów liczbowych, wykazał ogromną inwencję i pomysłowość uczestników w realizacji i pogłębianiu ideowo-politycznych treści jego ogólnych założeń programowych.

Do najbardziej powszechnych przedsięwzięć organizowanych w ramach Konkursu należały: tzw. patrole „Szukamy pionierów władzy ludowej”, „Odwiedzamy b. żołnierzy I i II armii WP, partyzantów GL i AL”, „Osadników wojskowych”, „Pionierów zagospodarowania Ziemi Zachodnich i Północnych”. Materiałnym dorobkiem tych patroli są nag-

rania magnetofonowe, zdjęcia, albumy i dokumenty, które obrazują udział Polaków w walce o niepodległość oraz początki ludowej państwowości.

Bardzo udaną i pożyteczną imprezą konkursową było zorganizowanie marszów patrolowych „Drogowskazami PKWN”, „Szlakami jednostek Ludowego Wojska Polskiego”, w których wzięli udział przodujący żołnierze jednostek Służby Inżynierjno-Budowlanej WP.

Popularne były również akcje „Zbieramy dowody polskości Ziemi Zachodnich i Północnych”, „Tu jest mój dom”, „Zwiedzamy pola bitewne”, „Odwiedzamy pracowników służby bezpieczeństwa i MO”, „Polska 69” itp.

Bardzo popularną formą udziału w Konkursie było uczestnictwo w różnorodnych wycieczkach i imprezach turystyczno-krajoznawczych, przeprowadzane w oparciu o uprzednio opracowane programy, oraz opisy tras i szlaków. Wycieczki i imprezy organizowane w ramach konkursu miały istotne znaczenie w dostarczaniu ich uczestnikom możliwości zaznajamiania się z historią i dorobkiem gospodarczym, kulturalnym i społecznym naszego kraju. Podczas realizacji przedsięwzięć krajoznawczych zorganizowano powszechną akcję kierowania wycieczek na szlaki zwycięskich walk Ludowego Wojska Polskiego i partyzantki ludowej.

W ramach Konkursu zorganizowano szereg specjalistycznych imprez turystycznych, jak: zloty, rajdy, spływy, złazy itp., związanych z obchodami ćwierćwiecza Polski Ludowej. Należały do nich m.in.: rajd „Szlakami 2 Armii WP”, zlot „Szlakiem walk o Wał Pomorski”, rajd „Szlakiem osadników wojskowych”, „Zlot turystów i lotników”, „Szlakiem Małego Franka”, „Ścieżkami partyzantów” itp.

W szerokim zakresie przeprowadzona była akcja odkrywania i otaczania społeczną opieką miejsc i obiektów związanych z historią walk o Polskę Ludową. Porządkowano mogiły żołnierzy polskich i radzieckich, podejmowano zobowiązania roztaczania nad nimi stałej społecznej opieki; przy tej okazji odkryto wiele zapomnianych grobów nieznanymi żołnierzy. Miejsca te oznakowano tablicami oraz wykonano szereg prac przy wznoszeniu pomników.

W ramach zadań konkursowych przeprowadzono wiele czynów społecznych, których wartość wyniosła szacunkowo około 10 mln zł.

Również kolejarze brali udział we wszystkich imprezach centralnych. W ramach Konkursu zdobyli oni 4661 odznak

„Szlakami Polski Ludowej” oraz 4839 odznak „Szlakami Chwały Oryża Polskiego”. Ogółem zorganizowali 4132 imprezy i wycieczki, w których uczestniczyło 180 930 osób.

Na szczególne wyróżnienie zasługuje VII Centralny Rajd Biur Projektowych, zorganizowany przez Okręg Katowicki na trasie Krynica — Oblaziec oraz XI Centralny Ogólnopolski Zlot Turystyczny Kolejarzy na Wale Pomorskim, a także Ogólnopolski Zlot Turystów Kolejarzy w Gorcach. Trwałym dorobkiem konkursowym kolejarzy jest oznaczenie tablicami 26 obiektów i miejsc upamiętnionych w historii Polski, dokonanie inwentaryzacji krajoznawczej w 6 obiektach (m. in. obiektu kolonijnego w Ciernie i Suchej Strudze) oraz opracowanie dla masowego ruchu turystycznego 18 tras wycieczkowych oraz 14 szlaków turystycznych (m.in. trasy wycieczkowej po Zakładach Naprawczych Taboru Kolejowego im. Nowotki w Łapach), „Szlaku czynu powstańczego na Kujawach leśnych” długości 48 km, „Szlaku walki i męczeństwa narodu polskiego” na terenie powiatu łąpskiego.

Dużym zainteresowaniem cieszyły się zorganizowane w ramach Konkursu wystawy obrazujące dorobek Polski Ludowej oraz odczyty poświęcone ukazaniu dynamicznego rozwoju naszego kraju. Łącznie tego typu akcjami objęto blisko 110 tys. osób. Ponad 59 tys. osób zwiedziło 430 nowoczesnych zakładów pracy.

Najliczniej wśród uczestników Konkursu reprezentowana była młodzież. Członkowie ZMS osiągnęli doskonale wyniki w akcji „Lato w mieście”.

Zadania w Konkursie dla Związku Harcerstwa Polskiego zostały określone w V Alercie Naczelnika ZHP. Należały do nich: stała opieka nad miejscami pamięci narodowej, czyny społeczne, spotkania z interesującymi ludźmi itp. Zadania konkursowe realizowane były podczas harcerskiej „akcji letniej”, w której wzięło udział około 250 tys. harcerzy i ruchów. Wielu spośród nich zdobyło odznaki „Szlakami Polski Ludowej”.

Również „nieobozowe lato” 1969 r. było tak zorganizowane, by młodzież i dzieci mogły uczestniczyć w akcjach konkursowych. Przebiegały one pod nazwą „Urodziny ojczyzny”. Złożyły się na nie spotkania, konkursy, quizy, programy artystyczne, oświatowe, wycieczki za miasto, biwaki itp. (wzięło udział około 700 tys. uczestników).

Także młodzież zrzeszona w kołach ZMW i klubach LZS włączyła się do ak-

cji pod nazwą „Umówmy się na niedzielę”. W programie tej akcji znalazło się wiele wycieczek na wystawy, do zakładów przetwórstwa owocowego, ośrodków maszynowych gospodarstw rolniczych itp. Zorganizowano także szereg spotkań z uczestnikami walk w latach 1939—45.

Największą imprezą turystów wiejskich był zlot „Nad Granicą Pokoju”, z zakończeniem w Słubicach, połączony z manifestacją turystów i społeczeństwa.

Zainicjowane, z okazji obchodów 25-lecia PRL i włączone do OKK „Szlakami Polski Ludowej” różnego rodzaju lokalne konkursy przyniosły bogaty plon. Stały się one trwałym dorobkiem, wzbogacającym polską turystykę. Należą do nich m.in. doroczny literacki konkurs „Światowida” na opowiadanie i wspomnienie turystyczne oraz fotograficzny „Lato w moim obiektywie”.

Na konkurs rysunkowy „Jak wyobrażam sobie pomnik partyzanckiej bitwy o szynę”, ogłoszony przez koło PTTK „Drapichrusty” przy Zakładowym Domu Kultury w Chrzanowie wpłynęło ponad 300 prac. Najciekawsze z nich zostały przekazane do muzeum w Oświęcimiu, gdzie będą stanowiły stałą ekspozycję.

W konkursie „Śladami wiedzy i przygód”, którego inicjatorami byli: Związek Młodzieży Wiejskiej i redakcja „Nowej Wsi” uczestniczyło 300 grup. Wiele ciekawego materiału — opisów tras, fotografów, albumów, eksponatów itp. — wpłynęło na konkurs ogłoszony przez kolejarzkie czasopismo „Sygnały” pod hasłem „Wczoraj i dziś kolejarzkiej turystyki”.

W Śląskim Okręgu Wojskowym przeprowadzono Konkurs pod nazwą „Szukamy pionierów władzy ludowej”.

Wiele konkursów zostało ogłoszonych z inicjatywy sztabów powiatowych. Interesujący był np. konkurs powiatu głogowskiego, zorganizowany dla młodzieży szkolnej pod hasłem „Dzień otwartych zakładów pracy”. Na jego zakończenie zorganizowano wystawę najlepszych prac: grafiki i malarstwa, obrazujących temat „Poznajemy Ludową Ojczyznę w 25-lecie nad Odrą”.

Oddział Międzyuczelniany PTTK w Poznaniu ogłosił wśród studentów konkurs fotograficzny pt. „Wiatraki i młyny wodne”.

Ogólnopolski Konkurs Krajoznawczo-Turystyczny „Szlakami Polski Ludowej” był turystyczną manifestacją patriotycznych uczuć do Ojczyzny z okazji jubileuszu jej 25-lecia.